

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 182 (9556)

Воскресенье, август 4, 1974 чыл

1975 чылда үндэстелигинен.

Өртүрү 2 коп.

МАЛ ЧЕМИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИ — ШАЛЫПЧЫ ФРОНТ

Сиген кезилдезиниң хүн демдеггели

КУРЛАВЫРЛАРНЫ БҮРҮН АЖЫГЛААР

Колхозтарның, совхозтарның бо хүнерде эң чугула ажыл-агыйы сорулгазы — мал чеми белеткээри. Сиген болгаш өске-даа тарымал культураларның дүжүдүн ажаап алгаш, малга четчир чөм-суур белеткээр ажалда бугу күш уланган.

Август 1-ниң оперативтиг медээниң эсугаар аларга, 11350 тонна сиген, 130 тонна сиген далганы болгаш 1023 тонна сенаж салдырган.

Июльдун сөөлгү ийи хүнеринде 5434 тонна мал чеми белеткентинген. Ол багай эвес көрүзүт, ынчалза-даа ону улу чедишкени деп санап болбас. Чамдык районнарның көдээ ажил-агый эргелдериниң, партия, совет органның кошкак болганындан чамдык ажил-агыйлар кылган ажилдарының түнөвлөдүр чөгүүр үзүндө база диннатпай турар.

Мал чеми белеткээринин талазы-биле эки көргүзүлгөни Каз-Хем районун ажыл-агыйлары уламчылал турар. Ол районда сиген болгаш өске-даа мал чөмчөри белеткээринин планы 13,4 хуу күсөттиген. Ол ышкаш, Улу-Хем районун шанааларында ажилдар калбарып, ында сиген кезериниң планы 10 хуу күсөттиген.

684 тонна будук-бүрүнү белеткээр. Ол хиреде-ле үстүндө айтык районнарның колхозтары, совхозтары бар аргаларын чедир ажыглавайн турар.

Сиген кезилдезиниң планын 3-тен 7 хууга чедир күсөдөй турар Чөөн-Хемчик, Өвөр, Барыш-Хемчик, Бии-Хем, Тес-Хем болгаш Эрзин райондарда мал чеми белеткээринин ажылын четпес чорудуп турар. Ажил-агыйлар хол калдырларын четпес ажыглап турар болгаш машина-техника ажылгатынмас черлерден сиген кезип алыр эвеноларын чедир тургусушкан турар.

Тываним көдээ ажил-агый дуржулга станицаларының мал чеми белеткечкүлери темпизин сулараткан. Олар сөөлгү ийи хүнде чүг-ле 20 тонна сиген белеткээр.

Мал чеми белеткээр чугула ажилдарның эрткен хүнерин ап көөргө, ажил-агыйлар ам-даа бар курлавырларын ажыглап шыдавайн турар. Сиген кезилдезинде четпес чүүлдер-ле хей болуп турар. Чурттакты чонну мал чеми белеткээринче калбаа-биле хаара тутпайн, оарны бо чугула кампанияже үлээвин турары четпес болуп турар.

АЖЫЛДЫ ОРГАНИЗАСТААНЫ КАНДЫГЫЛ?

Улу-Хем району мал бакчыны талазы-биле республикада бирги черде туруп турар. Теску беш чылдын тодаракчы чынында улуг-хемчилер нийтинин малына 20.247 тонна сигени, 2790 тонна будук-бүрүнү белеткен азыр планын. Июль 31-де мезо-била аларга, белеткөөн сиген 1518 тонна, азы планнын 7,4 хууу болуп турар.

Районун ажил-ипчилери шийтении малына тем белеткээрин чугайында СЭКП обкомунуң бирөөнүн доктаалын Улу-Хем районун партия, совет, калбаа ажилдари органныр канчаар күсөдөй турары?

Июль 31-де СЭКП райкомун, райкууском районда мал чеми белеткээрин чугайында айтырымы чугаалакш көргөш, сөөлгү он хонугтуң түнөдөнде районун кайы-даа ажил-агыйлар шилчир Кызыл тук тыпыска деп шилтирди. Моон чыдаатаан чугаа? Ону тодаракш көрөдөр.

СЭКП Улу-Хем райкомун пропаганда болгаш агитация кылдынган эргелекчи Бице-оол Санатович Мады-биле хантымы. Кедергей-даа аял, изиң хуш. Бице-оол Санатович чугаалай-дыр.

Салары суген кезип турар берге чедир берейн. Ажылдып байдалы ичпал билдире боор. Улу-Хемга ийи сөөдөтүн сигенчилери кожа ажылдап турар чүве.

Магалы-ла хун-дур. Сигенчилер бо хун эки-де ажилдарлар боор. Уругу-чүмүдгү хунер турар болза, магалы-дыр — деп, ол улам-чыдаа.

Малың хунер жоон

мурнунда-да турбаан чүве бе?

— Турбайн канчаар. Ичпалза-даа...

Машинамыс чачалыг орутун он таламыс элпти. Көп-Бедириниң Улуг ынынга келдири. «УТКА 25 чыл» сөөдөтүн Ден-Сабир бригадасы.

— Миңиз «УТКА 25 чыл» сөөдөтүн Арыска салбырынның сигенчилери ажылдап турар чүве. Баштай оларга барган, ажил-херкти көрүткөндерин — деп, Бице-оол Санатович чугаалай-дыр. Мен анда чөпшөрөжиң, миңиз дилиң.

— Бо хире каан чынык бекини магалы-ла өт-сиген үн-ген чер-дир, аа!

— Шык чер ынчанмай канчаар. Харын-ла бо черин сугенчилер кезер өйү эрттир турар. Сигенин чаш турда кезерге, хоондуз болгай.

Мурувустра трактор тергеинде хой кижилер көсү берген. Онугу-чингича ордука берге ол-бо чачынарда, кижилер күнүштү хатка салгыткен малай деп, ол-бо чачынап бар чор-лар.

— Чүү улус боор?

— Будук-бүрү белеткээр, азы сигенчилерге дуулажыр шөфчилер боор — деп, Бице-оол Санатович харытай-дыр. Ичпал хундускуну тапты-ла 12 шак чүве.

— Шөфчилер арай-ла орай кооп турар-дыр, аа — дидиң — Кайтыма, шал ол ийи-наа. А бригада күш үнүндө-де ажылдап эгелен боор. Улуз олугтан тергеин тракторну орте калкып, бригада төвүнге кезилгени. Кым-даа чөк болду.

— Улуз ажылаан чоруй барган бе?

— А тракторлары бо тур шыжамай. Орта чүве бе. Дүт хөл чоруп улус бригаданын сикетчилери өз боор... Ол болза, «УТКА 25 чыл»

совхозтун Арыска салбырынын сигени бригаданың кижилери ажылга кооп турганы ол чүве-дир. Болал көрүнер даан, тапты-ла хундуску-нуң 12 шак. Улуз-даа көш аштугу, лова-даа ошун салып, ашы-чөм белеткен эгелеки.

Сигенчилерин бригадир Бице-оол Урагандай биске чугаалады:

— Чеди түс тонна хире суген белеткээр улус бис. Ол болза, Арыска салбырынның планы чүве. Он беш кижи миңиз ажылап турар. 82 тонна сиген белеткөөк.

Күш-ажылы ан-не багай организаस्ताан. Чугаа ол бригадала көрүп болур. Сигенчилер июль 31-де суурже чана берген. Чуга? Оларгы кым-даа ууртуп, байтавайн турар. Ол дугайың Шивитпей Чечек-оол миңиз дилиң.

— Салбыр эргелекчи халажыр мен дөш шөлөөн ба-зып турар. Чунар-бажын-даа чөк, клуб-даа хагынган, эдептеп чүве...

Сигени бригадаң төвү-ге кезилгени бисти кайтгалы чүве бо! ажылдап турар кижилерниң ажылаан, чуртаарына таарымчалык байдал чедир тургустулмап, эртпаш турар чөпшээрим чөк.

Дараазында ол-ла совхозтун Ары-Тугу салбырынның сигени бригаданың төвү-ге бардымыс. Бригадир Ино-кентий Гурьянович Махутов-биле чугаалажы бердимс.

— Чече тонна планың сел-дер?

— Планымыс 1275 тонна чүве. Ам белеткөө алганымыз 227 тонна. Бистиң бригадымыс колдууна аныкталар. Дүңүгү мезе-биле аларга, совхоз 478 тонна сиген белеткөө болду. Он ийигинде бистиң бригадымыс 227 тонна сигени белеткөөм.

Тракторист Шапка Бор-бак бригадирге улашты:

— Ажылда-ла түр бис. А бисти ханырып турары кандыгың? Алетти болуусу салып ап турар бис. Азы-чөмнин шынары база багай.

Сигенчилерин күш-ажы-лын канчаар организаस्ताанын байлаң чыгыс-ла бри-гадаан билдири-дир. Со-циалистик чарыштың негел-дериң ажылдап кылбаа, оң түнөлдериң үндүрбей турар.

Мал чеми белеткөөн кыш-ажылы, амдырал-чурт-талазын багай организаस्ता-анын түнөлдөгү Улу-Хем район мал чеми белеткөө-нин талазы-биле республика-да кууруктанан турар. СЭКП райком, райкууском, өш кө-лөз ажил-агый эргелиги мал чеми белеткөөн тем-пизин дүрдөдөр талазы-биле дүрдөй хөмчөгөр алыр не-гетиниң турар.

— Чече тонна планың сел-дер?

— Планымыс 1275 тонна чүве. Ам белеткөө алганымыз 227 тонна. Бистиң бригадымыс колдууна аныкталар. Дүңүгү мезе-биле аларга, совхоз 478 тонна сиген белеткөө болду. Он ийигинде бистиң бригадымыс 227 тонна сигени белеткөөм.

Тракторист Шапка Бор-бак бригадирге улашты:

— Ажылда-ла түр бис. А бисти ханырып турары кандыгың? Алетти болуусу салып ап турар бис. Азы-чөмнин шынары база багай.

Сигенчилерин күш-ажы-лын канчаар организаस्ताанын байлаң чыгыс-ла бри-гадаан билдири-дир. Со-циалистик чарыштың негел-дериң ажылдап кылбаа, оң түнөлдериң үндүрбей турар.

Мал чеми белеткөөн кыш-ажылы, амдырал-чурт-талазын багай организаस्ता-анын түнөлдөгү Улу-Хем район мал чеми белеткөө-нин талазы-биле республика-да кууруктанан турар. СЭКП райком, райкууском, өш кө-лөз ажил-агый эргелиги мал чеми белеткөөн тем-пизин дүрдөдөр талазы-биле дүрдөй хөмчөгөр алыр не-гетиниң турар.

— Чече тонна планың сел-дер?

— Планымыс 1275 тонна чүве. Ам белеткөө алганымыз 227 тонна. Бистиң бригадымыс колдууна аныкталар. Дүңүгү мезе-биле аларга, совхоз 478 тонна сиген белеткөө болду. Он ийигинде бистиң бригадымыс 227 тонна сигени белеткөөм.

Тракторист Шапка Бор-бак бригадирге улашты:

— Ажылда-ла түр бис. А бисти ханырып турары кандыгың? Алетти болуусу салып ап турар бис. Азы-чөмнин шынары база багай.

Сигенчилерин күш-ажы-лын канчаар организаस्ताанын байлаң чыгыс-ла бри-гадаан билдири-дир. Со-циалистик чарыштың негел-дериң ажылдап кылбаа, оң түнөлдериң үндүрбей турар.

Мал чеми белеткөөн кыш-ажылы, амдырал-чурт-талазын багай организаस्ता-анын түнөлдөгү Улу-Хем район мал чеми белеткөө-нин талазы-биле республика-да кууруктанан турар. СЭКП райком, райкууском, өш кө-лөз ажил-агый эргелиги мал чеми белеткөөн тем-пизин дүрдөдөр талазы-биле дүрдөй хөмчөгөр алыр не-гетиниң турар.

— Чече тонна планың сел-дер?

— Планымыс 1275 тонна чүве. Ам белеткөө алганымыз 227 тонна. Бистиң бригадымыс колдууна аныкталар. Дүңүгү мезе-биле аларга, совхоз 478 тонна сиген белеткөө болду. Он ийигинде бистиң бригадымыс 227 тонна сигени белеткөөм.

НАЙЫРАЛЧЫ УЖУРАЖЫШКЫН

СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев ЧКП ТК-ның Совет Заветине дыштанп турар Чингине секретары Г. Гусак-биле Крымга августун бирде учурашкан.

Ажыл-агый партиеның аразына бугу талалык кады амдылажыганы улам калбартып, ханылардының айтырымын эштер Л. И. Брежнев биле Г. Гусак өлар көчкөө-

Москвга байырлыг хурал

Демир-оруктуңуң Бугу-өвөлде хүнүгө тураскалган байырыг хурал августун ийде Москвга болган. Күрүнениң төп концерт залына болган көдөкөгө кан оруктарың ажыл-ипчилери, найысылалдың хей-ийтининга төлөлекчилери келешпер.

СЭКП ТК-ның Политбюро составын СЭКП ТК-ның Чингине секретары өш Л. И. Брежнев баштаар хуулаууг президиумга уулуг көдүрүлүшкүн-биле солган.

ССРЭ-ниң орук харылаа министри Б. П. Бешев илеткел ылган. Бо чылын демир-орук транспортуңуң чүкү сөөртүгөй үш триллион тонна-километр чедер болгаш беш чылын тоннуңуңде планнаан дөпөгө чедери ол демделген. Беш

гейни салганнар. Ол ышкаш ийи чурттуң делегей аразымыңа ажыл-чорудуламың айлаштырып таарыштырымың чугула айтырыгыларын өлар баа көргөн.

Оларның учурашышымың чуреттиң ханызындан, долу, чыгыс элтиг байдалга бооп эрткен.

чылын тодаракчы дерткү тылымниң планын хуусадаан өрте күсөдөр дөш социалист чарыш демир-оруктуларың аразында калбарган. Демир-орук транспортуңуң ажылдакчылары боттарың байырдалың чеди ай заалгалың июль 27-де хуусадаан өрте добары-биле учурашканнар. Палла неместөр 36 миллион тонна чүкүтү сөөрткөн. Ол ышкаш түк саарыла-галымы, күш-ажылың бугу-оруктуңуңуң, сөөртүгөми бөт-үлөши чингидириниң талазы-биле ажалталарын база ажыр күсөткөл.

Хураалды кыргыкчилери СЭКП Төп Комитетинде, ССРЭ-нин Дээди Соведини Президиумунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде байырыг чөмөгүн чыгыс үн-биле ху-лоп алганнар.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң сески чыыжының чедиги сессиязы

ЧОННУҢ ЭРГЕ-АЖЫЫ ДЭЭШ

РСФСР-ниң Дээди Совединиң сески чыыжының чедиги сессиязы

РСФСР-ниң Дээди Совединиң сески чыыжының чедиги сессиязы Кремльда Улуг ордунга август 2-де политивтиг бөдик илсеккилди уламчылаан. Оң киркөччилери Россия Федерацияның хаматтыларының аймакчалык чыгуула талааларына таарымчалык, — улус өөрдөлдөгө-өниң системаның сайырайт-тайдырының болгаш совет кижилерин эрге-ажыктары болгаш социалистик организа-цияларың эргелери, камгалаар талазы-биле хоолду-дугааны улам быжыглаарың айтырларың ажыл-ипчи чү-вө-биле, улуг сонуургадым чугаалажыр турар.

Эштер Ю. В. Андронов, А. П. Киряченко, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Масуров, А. Я. Пельши, Д. С. Полянский, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев оларны депутаттар болгаш ажилдар азыш чыскап уткаан.

Хураалы РСФСР-ниң Дээди Совединиң Даргазын депутат В. А. Котельников даргаалап эрттирген. Депутаттар РСФСР-ге бугу-ипти ортумак өөрдөлөгө шилчилерин доо-лар талазы-биле хөмчөгөр дугайында болгаш улус өөрдөлөгө-дөниң дугайында РСФСР-ниң Хоолу төлөвизиниң чугаалажыры уламчылаан.

СЭКП-ниң Волгоград обкомунун бирги секретары депутат В. С. Карпов, Хабаровск крайының 854 депутат «Амуртун» терсизин тулуг эргелекчи мезени депутат Н. Ф. Мухомяков, ажилчы чоннар депутаттарының Курск область Советиниң кууском даргазы депутат Д. В. Камынин, Красноярск хоорайың 6 дуугар школа-интернатының директорун өөрдөлөгө-кижизилеге өөрдөлөгө талазы-биле ора-лакчы депутат А. П. Вороно-вский, Брянск областың «Коммунизмиң хөрөңү колдуулуң дөргө депутат В. П. Корол-кевич, СЭКП-ниң Псков обкомунун секретары депутат Л. И. Красильников, ажилчы чоннар депутаттарының Магдала область Советиниң кууском даргазы И. П. Чистиков, Свердловск областың Нижний Тагилде СЭКП хооронунун бирги секретары депутат М. П. Шарин, ажилчы чоннар депутаттарының Саратов хоорай Советиниң кууском даргазы депутат В. И. Кочанов олар санал берген.

Депутаттар школаларың болгаш үлөшкелерин өөрдөлөгө-кижизилеге баазалан кижилдерине уланган буттук хөмчөгөр алыр, школаларың будуктуго-биле харылааның быжылаарың эргекок чугула айтырларың шилчирлерин, ортумак эртемниң профессионал-техниктиг өөрдөлөгө черлерин чөпшик илсеккилди калбартырын санадалаң.

Сессияның киржикчилери хоорайларга болгаш көдөзгө улус өөрдөлөгөн хөгжүдериң ууртунуң ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтерин, партия, совет, профсоюз, комсомол организа-цияларың талазында күштел-дирерин болгаш анык салгалды кижилдерине хоочун ажал-ипчилерин кирештериниң чугулазын демделгезин.

Бугу-ипти ортумак өөрдөлөгө шилчиге дугайында СЭКП-ниң XXIV сьездиниң шилчирлерин бо беш чылда күсөткөн турарына эргекок чугула чүүлдер Россия Федерацияда бар деп, ораторлар чыгыс элсеккилди дем-делгезин.

РСФСР-ге бугу-ипти ортумак өөрдөлөгө шилчилерин доо-лар талазы-биле алыр хөмчөгөр дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарының партия, совет, комсомол организа-цияларың, кабак хөй-иптиниң ханы сонуургадымың көргүскөн, бугу-ипти ортумак өөрдөлөгө шилчилерин чедишиккилди доо-лоо болур бугу аргалар бисте бар деп чүвени бугу-дө-дө баштаган дээрне ол дем-делгезин.

РСФСР-ниң бо сессиянда берген саналдарың малайлап кооп болгаш Россия Федерацияның Министрлер Чөвүлө-лөкү саналдарга дүштүр чөгүүр шилтирлерин үндүр.

Улус өөрдөлөгөниң хаматтырыштыр СЭКП-ниң XXIV сьездиниң болгаш оң сонда СЭКП ТК-ның, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң доктааларың салган сорулгаарың чедишиккилди күсөдөр бистиң ипталыштыгың комму-низмге орукка улуг ийдеги социал-политиктиг болгаш эконо-миктиг хөгжүдөлиңниң эң чугула баштайгы белеткөо бол-ду.

Хураал даргазы РСФСР-ге бугу-ипти ортумак өөрдөлөгө шилчилерин доо-лар талазы-биле алыр хөмчөгөр дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң Доктаалың чыгуула алырыңе кирештер деп сана-далаң.

Депутаттар ол Доктаалды бир үн-биле үлүкчү алган. Оң сонда улус өөрдөлөгө-дөниң дугайында РСФСР-ниң Хоолу төлөвизиниң бады-лааныңа кирген Дээди Совет ол Хоолуугу бир үн-биле үлүкчү алган. Ук Хоолуу өзүп олдулар сангалды өөрдөлдөгө болгаш коммунист эгу-биле кижизилдеринге сохамаатты-ларның негелдериң, сайы-ралгай социалистик ипталы-лаң хөмчөгөлдериң улам четче хандылар, улус ажил-агыйн бөдик мергезилеңиң тускай эр-темчилер-биле хандырар аргалы боор.

Дээди Совет улус өөрдөлөгө-дөниң дугайында РСФСР-ниң Хоолуу төлөвизиниң 1974 чылдын октябры 1-ле күштүгү болдулар деп доктаады.

Оң сонда күрүнө тотарианизмиң дугайында РСФСР-ниң Хоолуу төлөвизиниң дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң хоолуу-дугула саналдар комиссиязының даргазы депутат В. Ф. Торопов илеткел ылган.

Чугаалажырың коору-биле кирген күрүнө тотарианизмиң дугайында РСФСР-ниң Хоолуу төлөвизиниң — социалистик демократияның улам ийди-төгжүдериң партия болгаш ча-зактын салгыш салышканы-ның база бир илэрээшканы-дир деп, ол чугаалаан.

Бистиди чуртуууска болган экономика, социал болгаш культура чарышталарымың, даштык курулуру-биле улус-тар аразында харылажырыңың калбаргалыңың уламчылаан күрүнө тотарианизмиң дугайында хоолуу дугула саналдар комиссиязың сессияның чедиги сессияга чугаалажыр эргекок-биле кирген Хоолуу төлөвизиниң 1973 чылдын июль 19-та үлүкчү алдынын «Күрүнө тотарианизмиң дугайында ССРЭ-ниң Хоолуу-дугула бугурулу тургускан.

Күрүнө тотарианизмиң дугайында РСФСР-ниң Хоолуу төлөвизиниң беш кезек болган III чүүн бар Россия Федерацияның саналдарың, өлөлд хоолуулуңуң чамдык чөккө хөмчөгөлдериң ол хоолуу төлөвизиниң таарыштыр болбайрагырайтпай-каан, тотариат дугайында РСФСР-де барылдуула-тып турар хоолуу-дугула-ту-тун ипталылааны ту-дуп өрттирген чөккө хөмчөгө-лдериң хөвөр арттырган, демо-краттыг эгерлери күрүнө тотарианизмиң ажал-чору-дугааның ажал-чору-дугааны улам хөгжүдери-ге болгаш хоолуу-дугулу са-гымыр хандырарыңе улан-ган, дурум ылдыр барылда-лаар хөй-хөй чүүлдерин кир-ген.

Төлөвизиниң бирге кезээ-де күрүнө тотарианизмиң ажал-чоруу-дугааны тодаргай-ла айтканың ийиң дурум бо-лур чүүлдер бар. Социалистик өмүк-чөргөңиң, хаматтылары-ның, күрүнөң албан, бугу-дугу-дө черлериниң, организа-цияларының, колхозтарың, өске-даа кооператив, хөй-ипти организаццияларың эргелерин хоолуу дугула эрге-ажыктарың камгаларың, социалистик хоолуу-дугулуңуң, эрге-чү-рүнү быжыглаарың, керээ-дериң, өске-даа дугуруу-лаларың иш, чөгүүр өйүндө бел-диктаар херечилдик берип, салгышкын эргелериң дурум дугулар доктаалын берип, күгө-скөч айтканың бижилгелерин, өске-даа тотариат хө-рөң-челдериң кылды берип тур-ган, эрге-чүрүмүң чөргүчү-үрээр чоруктарың баш бурун-ду чыгааларың Хоолуу төлө-визиниң ук кезээңиң сору-лгазы кылдыр малай кирген.

Төлөвизиниң ийди кезээ-де күрүнөңиң тотариат контролларың, ажилчы чоннар депутаттарың район, хоорай, суур, көдээ Советтериниң күсөткөн комитеттериниң болгаш тотариат ажилы кылды турар өске-даа организа-ция эрге-үлүкчелери тодаргай-ла айтканың. Төлөвизиниң үшкү кезээде тотариат ажилы ботталдырымың кол чү-румун айтканың. Төлөвизиниң дерткү кезээде тотариаттың ажил бугуруң кылды бугу-дө-дө чуртунуң доктаалаң.

Төлөвизиниң беш кезээде күрүнө тотарианизмиң дугайында РСФСР-ниң Хоолуу төлөвизиниң дугайында ССРЭ-ниң Хоолуу-дугула дүштүр, малайгың күрүнө тотарианизмиң дугайында хоолуу-дугула саналдар комиссиязың чыгуула алырыңе кирештер деп сана-далаң.

Чугаалажырың коору-биле кирген күрүнө тотарианизмиң дугайында РСФСР-ниң Хоолуу төлөвизиниң — социалистик демократияның улам ийди-төгжүдериң партия болгаш ча-зактын салгыш салышканы-ның база бир илэрээшканы-дир деп, ол чугаалаан.

Бистиди чуртуууска болган экономика, социал болгаш культура чарышталарымың, даштык курулуру-биле улус-тар аразында харылажырыңың калбаргалыңың уламчылаан күрүнө тотарианизмиң дугайында хоолуу дугула саналдар комиссиязың сессияның чедиги сессияга чугаалажыр эргекок-биле кирген Хоолуу төлөвизиниң 1973 чылдын июль 19-та үлүкчү алдынын «Күрүнө тотарианизмиң дугайында ССРЭ-ниң Хоолуу-дугула бугурулу тургускан.

Күрүнө тотарианизмиң дугайында РСФСР-ниң Хоол

УЖУРАЖЫШКЫННАР БОЛГАШ КҮЗЕЛДЕР

Будук тыва чогаалчылар-беле бистин райониун ажыл-шичирери чоокта чад ужур-жып эрттирдиле...

Ушунга билим берүү жана ажыраарыштын тереңдиги, кичилериин сатып-селиктинге ха-ирил кирерини дугуруу чо-гууна ында боор чоруу.

А Светлана Козлова доран-на уаус-биле таныжып, кожа ба-жинынын кичилери дег, хөөржар чоруу...

Удвас бодуун 30 чыд бо-лур оюн демдегээр Совет Тыванын тевен чогаалчыны сайырамын...

Д. БАЙЫР-ООЛ.

НАЙЫРАМДАЛ

Акм-дунма төрөл чуртка Аян-чорук кылып чораш...

«Суксун чемдеи чогаалар» деп, Шунтувусту чаалап турау...

Чоргаар өсүтү бо-ла дмч-наар. Оңдуктерин күчү-кужун...

КУУЛААР

Агым сунууң чыраамга эргеленген. Ак-көк куулар Тесте саалап...

Сүт дег аккыр ийи кууу сахтырымга. Чүрөктөрүн бажи берген оол-кыс-ка...

Орус чоңуу тоолдарынын маалыр кужу. Оюн оя чурттап чоруун...

Августун кинолары

Удвас ууну эдегээр, «Москва» студия режиссер Юрия Солнцевич тургуска...

Класстарының өөрленичилери ойнап тураар. Эстон чогаалчы Эно Рауд...

Кожо бажың «Народная во-ля» деп чадит организаци-ония дөңгөлүпкөрү...

ЧОННУҢ КАДЫЫ ДЭЭШ

Бажыңны кадыкымы дээш демесеип турарларын ара-зияда бодуун ажыл-төрөниң...

миселдин уелери боаур деп чүве эрзон каш чыгарла ажаллап калаан эрес-кеже...

ны доктаамал номчуп, кады ажылап тураар, шн-өөрүн-ге уелер-чөөжор көргүзүп ту-руп...

Эмчиини бижээр рецептизиң буугаар эмнери таарышты-рып кылгыр чугула болгаш харысалагың амыл...

Редакцияга

Бистид ит-булестия эозы, ачысы болгап чырган-ачавы Александр Чамзылевич Кызыл-оолдун оозал-онкала таварыш-каш...

Агаар

Бөсү республиканың дагыт чөлөриңе дүң дямми-рэнкиниң чыстаар, хат кыруу-барым чүк улааныш-кылың болур...

Телевидение

12.00—Дамчылдыгалар программасы. 12.05—Мельдээр. 12.10—Өңүт телекүргүзүт...

КИНО

«НАЙЫРАА»: «Диним прогүлүши» 10.00. «Күтүлгө» 11.25, 13.30, 15.15, 17.10, 19.05, 21 шактарда...

МЕРГЕЛДЕЙГЕ ЧАГАА

Мерген Мергенович, бистин Моңгун-Тайга районун тундуу чаа чунар-бажың...

Уреликчкннер уржуудан шоочалык турган. Часык, чай-ды уелерде харын-даа ажы-дап эгелден.

Иңг сунуң соорун манар олар ужурга-даа таваржыр-ла. Ам капчалык өрпү дээш...

Уш хунуң семинары

Хамааты камгалааның республика ку-рулуңга Кызылдың хамааты камгалааның объектилерин...

лекцияларын олар дмцаиян. Фөредилге хүнд доозулган саньнда-ла дмчылдылар кинофильмдерин көрүп турган...

Хамааты камгалааның объектилериниң началыктарының алган билдирери моон сонгар ажылдаарыңа дуулаар.

ШЫДЫРАА БОЛГАШ КОСМОС

Эрте-бурчур оюнуң ууң төвүгүнчү булдурдуна элги кандыкканым шырдаарларым кылдан дээр...

Космос шырдыраа бодуун неелделерин салган: ол билип келчөөдөгү бодолары өзлөг көжүрөрдө атып, белен болгон сасган чөриден хоорулбс бо-лур журуус...

«А» шырдырайым космосшыл-лар күтүлдүтүп көргөн. Ону СССР-иң Шырдыраа фе-дерациялы бола беби-биле уулканы; авторниң бодуң кылган шырдыраа халуус Борис Спасскай, Михаил Ботвиник, Соло Флор, Александр Котов ишкери сороамык шырдырайылар боттары отгарып салдылар.

Н. Ондарын «Хем зшимде» деп этюд.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНЕР. Тираж 16036. ЧАГЫЛ № 908. ТЭ—00943.